

SMERNICE MAKROBONITETNE POLITIKE BANKE SLOVENIJE¹

6. 1. 2015, posodobljene dne 10. 1. 2017

Cilj smernic

S smernicami se vzpostavlja operativni okvir makrobonitetne politike in makrobonitetnega nadzora nad bančnim sistemom, ki ga izvaja Banka Slovenije. Dokument pojasnjuje povezave med:

1. končnim ciljem in vmesnimi cilji makrobonitetne politike;
2. instrumenti in vmesnimi cilji makrobonitetne politike ter
3. najpomembnejšimi kazalniki sistemskih tveganj in vmesnimi cilji.

Dokument opredeljuje načela izvajanja makrobonitetne politike in izbora instrumentov. Razdeljen je na štiri dele: osnovne opredelitve, vmesni cilji makrobonitetne politike, makrobonitetni instrumenti in odločitveni proces kateremu sledi dodatek, ki opisuje določene makrobonitetne instrumente.

I. Osnovne opredelitve

Smernice opredeljujejo najpomembnejše koncepte, kot je določeno spodaj.

Finančna stabilnost

Finančno stabilnost opredeljujemo kot stanje, v katerem vse komponente finančnega sistema – finančni trgi, finančne institucije in infrastruktura – delujejo brez sistemskih motenj ter v katerem vsaka komponenta finančnega sistema zagotavlja največjo možno mero prožnega odzivanja na morebitne šoke. Zakon o Banki Slovenije in Zakon o makrobonitetnem nadzoru finančnega sistema opredeljujeta mandat Banke Slovenije za prizadevanje za finančno stabilnost z izvajanjem makrobonitetne politike.

Finančna stabilnost zagotavlja delujoč finančni sistem in izvajanje finančnega posredništva ter s tem podpira vzdržno gospodarsko rast. Finančna kriza je pokazala potrebo po jasnejši opredelitvi makrobonitetne politike ter makrobonitetnem nadzoru, ki blaži in preprečuje sistemsko tveganje v finančnem sistemu. Hkrati makrobonitetna politika zaradi nesinhronega gibanja poslovnega in finančnega cikla, pri čemer je zadnji daljši in ima večje amplitude, pomembno prispeva k blažitvi finančnega cikla.

Makrobonitetna politika mora kot izhodišče upoštevati tveganja za finančno stabilnost na nacionalni ravni, saj se značilnosti finančnih sistemov in finančnih ciklov med državami razlikujejo.

Makrobonitetna politika in njen končni cilj

Namen makrobonitetne politike je blažitev finančnih ciklov in povečevanje odpornosti finančnega sistema na motnje. Makrobonitetna politika identificira, spremlja in ocenjuje sistemska tveganja za finančno stabilnost ter sprejema potrebne ukrepe za preprečevanje oziroma omejevanje sistemskih tveganj.

Končni cilj makrobonitetne politike je prispevati k zaščiti stabilnosti celotnega finančnega sistema, kar vključuje povečanje odpornosti finančnega sistema ter preprečevanje in zmanjševanje kopičenja

¹ Smernice je potrdil Svet Banke Slovenije na 524. seji dne 6. 1. 2015 in posodobil na 570. seji dne 10. 1. 2017.

sistemskih tveganj, s čimer se zagotavlja vzdržen in trajnostni prispevek finančnega sektorja h gospodarski rasti.

Sistemsko tveganje

Sistemsko tveganje je tveganje motenj v finančnem sistemu, ki ima lahko resne negativne posledice za delovanje finančnega sistema in realno gospodarstvo.

Sistemsko tveganje je razdeljeno na dve dimenziji, in sicer na strukturno in ciklično:

- Ciklična dimenzija se nanaša na razvoj tveganj v finančnem sistemu skozi čas, medtem ko pa se strukturna dimenzija nanaša na porazdelitev tveganj po celotnem finančnem sistemu.
- Pri ciklični dimenziji je izvor sistemskih tveganj procikličnost finančnega sistema. To je povezano z nagnjenostjo finančnih institucij, da prevzemajo prevelika tveganja v obdobju vzpona in postanejo pretirano nenaklonjena tveganju v obdobju upada. Pri strukturni dimenziji so izvor tveganj koncentracija izpostavljenosti, prepletenost in velikost finančnih institucij, kar se lahko izraža v hkratnih težavah več institucij zaradi skupne izpostavljenosti do iste vrste tveganj.
- Obe dimenziji systemskega tveganja zahtevata specifičen odgovor makrobonitetne politike. Načelo delovanja, ki naslavlja ciklično dimenzijo systemskega tveganja in procikličnost, je oblikovanje blažilnikov ob vzponu, ko se systemska tveganja kopičijo, ter sproščanje blažilnikov ob obratu finančnega cikla, ko se systemska tveganja realizirajo. Načelo delovanja, ki naslavlja strukturno dimenzijo systemskega tveganja, je oblikovanje previdnostnih instrumentov glede na prispevek vsake institucije k sistemskemu tveganju.

II. Vmesni cilji makrobonitetne politike

Vmesni cilji makrobonitetne politike so namenjeni operacionalizaciji končnega cilja, ki poleg večje operativnosti zagotavljajo večjo transparentnost in odgovornost makrobonitetne politike. Opredeljeni vmesni cilji omogočajo določitev instrumentov makrobonitetne politike.

Vmesni cilji makrobonitetne politike Banke Slovenije na področju makrobonitetnega nadzora bančnega sistema so:

- a) blažitev in preprečitev čezmerne rasti kreditiranja in čezmernega finančnega vzvoda;
- b) blažitev in preprečitev čezmernega neskladja v ročnostni strukturi in nelikvidnosti;
- c) omejitev koncentracije neposredne in posredne izpostavljenosti;
- d) omejitev systemskega vpliva izkrivljajočih spodbud, da bi se zmanjšal moralni hazard;
- e) krepitev odpornosti finančnih infrastruktur.

III. Makrobonitetni instrumenti

Banka Slovenije bo za doseganje posameznih vmesnih ciljev makrobonitetne politike uporabljala instrumente, ki jih opredelujeta Uredba (CRR) in nacionalna zakonodaja, Zban-2 in ZMbnFS, glede na systemska tveganja, zaznana v finančnem sistemu.

Glede na systemska tveganja, identificirana v danem trenutku, bo Banka Slovenije, iz nabora navedenih makrobonitetnih instrumentov, izbrala primeren makrobonitetni instrument za omejitev oziroma preprečitev nadaljnega kopičenja systemskega tveganja. Zakon o makrobonitetnem nadzoru finančnega sistema in Zakon o bančništvu zagotavljata ustrezno pravno osnovo za to, da makrobonitetne instrumente uvede in ima neposredni nadzor nad njimi. Seznam (potencialnih) makrobonitetnih instrumentov je prilagojen izbranim vmesnim ciljem, ki jih Banka Slovenije zasleduje pri izvajanju makrobonitetne politike.

Tabela 1: Seznam makrobonitetnih instrumentov, ki jih lahko Banka Slovenije uporabi glede na vmesne cilje makrobonitetne politike

VMESNI CILJ	INSTRUMENT	PRAVNA PODLAGA
Ublažiti in preprečiti čezmerno rast kreditiranja in čezmerni finančni vzvod		
	Omejitev LTD navzgor	ZMbNFS, ZBan-2
	Proticiklični kapitalski blažilnik	ZBan-2
	Sektorske kapitalske zahteve	Člen 124 in 164 CRR, ZMbNFS, ZBan-2
	Makrobonitetni količnik finančnega vzvoda	ZMbNFS
	Zahtevano razmerje med posojilom in vrednostjo zavarovanja (LTV)	ZMbNFS
	Zahtevano razmerje med stroškom servisiranja dolga in dohodkom (DSTI)	ZMbNFS
	Zahtevano razmerje med posojilom in dohodkom (LTI)	ZMbNFS
Ublažiti in preprečiti čezmerno neskladje v ročnosti strukturi in nelikvidnost		
	Omejevanje dinamike zniževanja razmerja med krediti in vlogami nebančnega sektorja (GLTDF)	ZBan-2
	Makrobonitetne prilagoditve količnika likvidnosti (LCR-količnik likvidnostnega kritja)	ZMbNFS, ZBan-2
	Makrobonitetne omejitve virov financiranja (NFSR-količnik neto stabilnih virov financiranja)	ZMbNFS, ZBan-2
	Dodatne likvidnostne zahteve	ZMbNFS, ZBan-2
	Makrobonitetna netehtana omejitev manj stabilnih virov financiranja (LTD-razmerje med posojili in vlogami)	ZMbNFS, ZBan-2
Omejiti koncentracijo neposredne in posredne izpostavljenosti		
	Makrobonitetna omejitev velikih izpostavljenosti	Člen 395 CRR, ZBan-2
	Strukturni blažilnik sistemskega tveganja	ZBan-2
Omejiti sistemski vpliv izkrivljajočih spodbud, da bi se zmanjšal moralni hazard		
	Omejevanje depozitnih obrestnih mer	ZBan-2
	Kapitalski blažilnik za sistemsko pomembne finančne institucije (OSII)	ZBan-2
Krepiti odpornost finančnih struktur		
	Blažilnik sistemskega tveganja	ZBan-2
	Povečano razkritje	ZBan-2, člen 458 CRR

Opombi: Banka Slovenije je odgovorna tudi za uvajanje ukrepov v skladu s členom 458 CRR.

V primeru potrebe po uvajanju dodatnih vmesnih ciljev ali instrumentov, bo Banka Slovenije dopolnila seznam vmesnih ciljev oziroma instrumentov. Dodatni makrobonitetni instrumenti bodo izbrani na podlagi njihove uspešnosti in učinkovitosti pri naslavljanju cikličnih in strukturnih tveganj v finančnem sistemu.

Makrobonitetna politika ne more preprečiti prihodnjih finančnih kriz, mora pa zmanjševati verjetnost njihovega nastanka in njihovo razsežnost. Zato je pomembno, da so na voljo vnaprej opredeljeni krizni ukrepi.

Poleg izbora makrobonitetnih instrumentov bo Banka Slovenije zagotovila, da se makrobonitetni vidik upošteva tudi pri oblikovanju in izvajanju:

- režimov sanacije in reševanja bančnih in nebančnih finančnih institucij;
- sistemov jamstva za vloge.

IV. Odločitveni proces

Odločitveni proces makrobonitetne politike teče v štiristopenjskem ciklu (povzeto po ESRB):

- identifikacija in ocena sistemskih tveganj,
- izbira in oblikovanje (kalibracija) makrobonitetnega instrumenta,
- implementacija makrobonitetnega instrumenta,
- evalvacija makrobonitetnega instrumenta.

A. Identifikacija tveganj

Banka Slovenije ima vzpostavljen proces identifikacije sistemskih tveganj. Rezultati tega procesa so objavljeni v rednih publikacijah, tj. v Poročilu o finančni stabilnosti. Z agregatnim pristopom k stres testom (po pristopu od zgoraj navzdol) identificira Banka Slovenije potencialna sistemsko tveganja v prihodnjem obdobju dveh do treh let in potencialne učinke. Vidik prihodnjega razvoja sistemskih tveganj se bo še dodatno dopolnil z razvojem sistema zgodnjega opozarjanja. Banka Slovenije redno spremlja izpostavljenost bank tveganju okužbe in ima opredeljen sistem identifikacije sistemsko pomembnih bank. Z vnaprej določenim naborom kazalnikov, ki se bo z operacionalizacijo makrobonitetnih instrumentov še dodatno širil, spremlja razvoj sistemskih tveganj v okviru doseganja posameznih vmesnih ciljev ter za usmerjanje odločitev glede uvedbe, deaktivacije in kalibracije makrobonitetnih instrumentov.

Seznam (potencialnih) kazalnikov razvoja sistemskih tveganj omogoča zaznavanje odklonov od doseganja izbranih vmesnih ciljev makrobonitetne politike.

Tabela 2: Primeri kazalnikov, ki jih Banka Slovenije spremlja vezano na posamezne vmesne cilje makrobonitetne politike

Ublažiti in preprečiti čezmerno rast kreditiranja in čezmerni finančni vzvod
Rast realnega BDP
Stopnja brezposelnosti
Cene nepremičnin
Odstopanje razmerja med krediti in BDP od dolgoročnega trenda
Rast posojil nebančnemu sektorju
Delež nedonosnih terjatev v bilančni vsoti
Pokritost nedonosnih terjatev z oslabitvami
Kapitalska ustreznost
Finančni vzvod
Ublažiti in preprečiti čezmerno neskladje v ročnosti strukturi ter nelikvidnost
Razmerje med posojili nebančnemu sektorju in vlogami nebančnega sektorja
Količnik likvidnosti
Struktura bilance stanja
Omejiti koncentracijo neposredne in posredne izpostavljenosti
Izpostavljenost tveganju okužbe
Koncentracija izpostavljenosti do posameznih subjektov in do posameznih dejavnikov tveganj
Omejiti sistemski vpliv izkrivljajočih spodbud, da bi se zmanjšal moralni hazard
Donosnost lastniškega kapitala (ROE)
Neto obrestna marža
Obrestne mere bank
Bilančna vsota bančnega sistema v BDP
HHI glede na bilančno vsoto
Krepiti odpornost finančnih infrastruktur
vsi zgoraj naštet

Nabor kazalnikov se bo razširil in skozi čas spreminjal glede na zaznavanje sistemskih tveganj in razvoj finančnega sistema (tj. finančnih subjektov, trgov, instrumentov). Banka Slovenije ne bo objavila kritičnih vrednosti kazalnikov, ki bodo usmerjale odločitve glede uvedbe, deaktivacije in kalibracije makrobonitetnih instrumentov.

B. Načela izbire in kalibracije makrobonitetnih instrumentov

Pri izbiri in kalibraciji makrobonitetnih instrumentov bo Banka Slovenije sledila naslednjim načelom:

- 1) **Uspešnost instrumenta:** v kolikšni meri lahko odpravi pomanjkljivosti trga ter prispeva k doseganju končnega in vmesnih ciljev makrobonitetne politike.
- 2) **Učinkovitost instrumenta** je zmožnost instrumenta za doseganje končnega in vmesnih ciljev ob minimalnih stroških oz. minimaliziranju stranskih učinkov.
- 3) **Sorazmernost** pomeni, da instrument bremeni posamezne institucije v sorazmerju z njihovim prispevkom k sistemskemu tveganju in ob upoštevanju sistemske pomembnosti posameznih institucij.
- 4) **Enostavnost** pri opredelitvi instrumenta in njegovih zahtev ter tudi v zunanji komunikaciji instrumenta zaradi boljšega razumevanja opredelitve instrumenta, ciljev, ki jih želi doseči, in delovanja instrumenta.
- 5) **Izogibanje regulatorni arbitraži** v sami opredelitvi instrumenta in tudi pri njegovi izbiri, kar lahko pomeni tudi istočasno delovanje več instrumentov, ali z intenzivnejšo koordinacijo nacionalnih nadzornih institucij z makrobonitetnim mandatom oziroma z makrobonitetnimi organi drugih držav.
- 6) **Izogibanje negativnim čezmejnimi vplivom.** Pri izbiri, kalibraciji, uvedbi in deaktivaciji makrobonitetnih instrumentov se bodo presojali in minimalizirali potencialni negativni čezmejni učinki.

- 7) **Upoštevanje nacionalnih posebnosti.** Izbira in kalibracija instrumentov bosta upoštevali smernice ESRB, ob upoštevanju značilnosti slovenskega bančnega sistema, razvoja dogodkov in faze finančnega in poslovnega cikla, ki se lahko ob uvajanju sicer podobnih makrobonitetnih instrumentov med državami močno razlikujejo.

C. Implementacija in načela delovanja makrobonitetne politike

Pri implementaciji instrumentov in makrobonitetne politike bo Banka Slovenije sledila naslednjim načelom delovanja:

- 1) **Neodvisnost makrobonitetne politike.** Ker so stroški makrobonitetne politike bolj opazni in lažje merljivi kot njene koristi, ta potrebuje neodvisnost od pritiskov, ki zasledujejo kratkoročni vidik na škodo dolgoročnega. Makrobonitetna politika je tako pogosto pod pritiskom, da v obdobju nagle rasti ne zaostri ter v obdobju naglega padanja sprosti pogoje poslovanja in svojega delovanja. Zato je neodvisnost makrobonitetne politike, tudi z vidika verodostojnosti, pomembna navzven (v razmerju do fiskalne politike in finančnega sektorja) in tudi v Banki Slovenije (v smislu neodvisnosti od monetarne politike in mikrobonitetne politike).

Kot opozarja ESRB, so vse tri politike – monetarna, mikrobonitetna in makrobonitetna – tesno povezane. Še zlasti izrazito zadnji dve, ker se njuni instrumenti in kazalniki v veliki meri prepletajo. Vendar makrobonitetna politika podobno kot monetarna zahteva makroekonomski pristop, ki se osredotoča na celoten finančni sistem, medtem ko se mikrobonitetna politika osredotoča na posamezne institucije. Ker je stabilnost celotnega finančnega sistema pomembnejša kot stabilnost posamezne institucije znotraj sistema, bi moral makrobonitetni vidik, kadar je v nasprotju z mikrobonitetnim, na splošno prevladati, ob upoštevanju mikrobonitetnih pomislekov. Tudi makrobonitetna in monetarna politika imata prepletajoče vplive. Zaradi vzpostavitve monetarne in bančne unije ter neskladij med poslovnimi in finančnimi cikli v posameznih članicah je makrobonitetna politika izjemno pomembna, saj lahko blaži finančna neravnovesja na nacionalni ravni.

- 2) **Transparentnost** izboljšuje razumevanje makrobonitetne politike s strani finančnega sektorja in splošne javnosti, pri čemer je pomembno, da se odločitve glede makrobonitetne politike in njihove utemeljitve objavijo pravočasno, razen če bi se z objavo povzročila tveganja za finančno stabilnost.
- 3) **Odgovornost.** Banki Slovenije je z Zakonom o makrobonitetnem nadzoru finančnega sistema podeljen mandat za vodenje makrobonitetne politike v bančnem sektorju, kjer bo prek spremljanja kazalnikov in drugih orodij opredelila uporabo ali deaktivacijo makrobonitetnih instrumentov, s katerimi bo skušala prek vmesnih ciljev dosegati končni cilj. Prizadevala si bo za transparenten proces.
- 4) **Izogibanje nagnjenosti k neukrepanju.** Izrecna določitev končnega in vmesnih ciljev makrobonitetne politike ter tudi jasna opredelitev ciljev vsakega posameznega makrobonitetnega instrumenta prispeva k pravočasnemu ukrepanju in prilagajanju orodij makrobonitetne politike na spremembe v finančnem sistemu ter na spreminjajočo se naravo tveganj za finančno stabilnost. To pomeni premagovanje nagnjenosti k neukrepanju in tudi prehitro ukrepanje. Pomembneje je prvo, ker so stroški finančnih kriz načeloma višji kot potencialna izguba dohodka in proizvoda zaradi uvedbe makrobonitetnih instrumentov.
- 5) **Usmerjena diskrecija.** Makrobonitetna politika zaradi širokega vpliva delovanja in tudi zato, ker je oblikovanje makrobonitetnih politik šele v razvoju, ne more temeljiti le na vnaprej določenih pravilih. Prav tako še niso znani vsi vidiki transmisijskih mehanizmov makrobonitetnih instrumentov, ker je z njimi še premalo izkušenj. Zato je pri odločitvah makrobonitetne politike tudi glede izbire, kalibracije, aktivacije in deaktivacije

makrobonitetnih instrumentov potreben tehten premislek, ki zaznava širši vidik okolja in tveganj. Zato makrobonitetna politika pri svojem delovanju potrebuje diskrecijsko pravico glede končne odločitve v zvezi z uvedbo, deaktivacijo ali kalibracijo makrobonitetnih instrumentov.

- 6) **Fleksibilnost.** Ima zadosten nabor makrobonitetnih instrumentov, s katerimi lahko omeji ali prepreči razvoj sistemskih tveganj oziroma ob kopičenju sistemskih tveganj izbere primeren instrument ali po potrebi uvede več instrumentov hkrati. Fleksibilnost pomeni tudi, da lahko potrebne instrumente aktivira ali deaktivira, kadar koli je to potrebno.
- 7) **Pravni okvir.** Za učinkovito delovanje potrebuje makrobonitetna politika ustrezen pravni okvir (zakonski in podzakonski akti), ki omogoča pravočasno uvedbo instrumentov in ohranjanje neposredne kontrole nad njimi.
- 8) **Koordinacija.** Učinkovitost makrobonitetne politike je močno odvisna od koordinacije, z mikrobonitetno in monetarno politiko v Banki Slovenije, z nadzornimi institucijami drugih finančnih institucij, z makrobonitetnimi organi drugih držav in evropskimi institucijami (ECB, ESRB, SSM, EBA, EC).

D. Evalvacija

V okviru evalvacije makrobonitetnih odločitev in instrumentov bo Banka Slovenije sledila naslednjim načelom:

- 1) **Poglabljanje razumevanja transmisijskih mehanizmov.** Banka Slovenije bo skušala posebno pozornost namenjati boljšemu razumevanju transmisijskih mehanizmov instrumentov makrobonitetne politike, kar bo omogočalo celovitejšo evalvacijo učinkov ter prispevalo k boljšemu izpolnjevanju načel izbire in kalibracije instrumentov ter njihove implementacije ob začetku novega cikla odločitvenega procesa.
- 2) **Periodično ovrednotenje ciljev in instrumentov.** Banka Slovenije bo v svojih poročilih redno ocenjevala ustreznost vmesnih ciljev makrobonitetne politike, strukturna gibanja v finančnem sistemu in nastanek novih vrst sistemskih tveganj. Pri doseganju končnega in vmesnih ciljev makrobonitetne politike bo redno preverjala uspešnost in učinkovitost makrobonitetnih instrumentov ter po potrebi in predvsem ob nastanku novih tveganj za finančno stabilnost, ki jih ni mogoče zadovoljivo obravnavati v obstoječem okviru, prilagodila nabor vmesnih ciljev in makrobonitetnih instrumentov.

Viri in literatura:

European Systemic Risk Board, ESRB Handbook on Operationalising Macro-prudential Policy in the Banking Sector, marec 2014.

European Systemic Risk Board, Recommendation of the ESRB of 22 December 2011 on the macro-prudential mandate of national authorities (ESRB/2011/3).

European Systemic Risk Board, Recommendation of the ESRB of 4 April 2013 on intermediate objectives and instruments of macro-prudential policy (ESRB/2013/1).

European Systemic Risk Board, Reports of the ASC #5, Allocating macro-prudential powers, avgust 2014.

BIS, Committee on the Global Financial System, Operationalising the selection and application of macroprudential instruments, CGFS Publications, No. 48, december 2012.

IMF, Macroprudential policy: An Organizing Framework, marec 2011.

Zakon o makrobonitetnem nadzoru finančnega sistema (ZMbNFS, *Uradni list Republike Slovenije* 100/13))

Zakon o bančništvu (ZBan-2, *Uradni list Republike Slovenije* 25/15, 44/16).

Zakon o Banki Slovenije (ZBS-1, *Uradni list Republike Slovenije* 72/06, 59/11)

PRILOGA 1: Opis posameznih makrobonitetnih instrumentov

Opis instrumentov makrobonitetne politike sledi preliminarnemu seznamu možnih ukrepov za doseganje posameznega vmesnega cilja, kot je prikazano v Tabeli 2. Zaporedje instrumentov ni neposredno povezano s prioriteto njihove uveljavitve v primeru ogrožanja (ne)doseganja vmesnih ciljev makrobonitetne politike zaradi realiziranih sistemskih tveganj.

Proticiklični kapitalski blažilnik

Proticiklični kapitalski dodatek, ki ga urejajo poglavje 7.2.2 v ZBan-2, se lahko (proticiklično) poveča ali zmanjša skladno s časovnim spreminjanjem sistemskega tveganja. Namen instrumenta je zaščititi bančni sistem pred morebitnimi izgubami, kadar je čezmerna rast kreditiranja povezana s povečanjem tveganj v sistemu kot celoti, kar neposredno povečuje odpornost bančnega sistema. Nadalje proticiklični kapitalski blažilnik posredno prispeva k zaježitvi ekspanzivne faze kreditnega cikla s tem, da zmanjša ponudbo kreditov oziroma poveča stroške kreditiranja. Ob sprostitvi blažilnika (ob obratu kreditnega cikla) se zmanjša tveganje, da bi zahtevani regulatorni kapital omejeval ponudbo kreditov. Njegova vrednost se lahko giblje med 0% in 2,5% tveganju prilagojene aktive, izjemoma tudi više. Osnovno merilo za določitev vrednosti blažilnika je zlasti odstopanje razmerja med krediti in BDP od dolgoročnega trenda. Vendar so zaradi specifičnih ekonomskih značilnosti pomembni tudi drugi relevantni kazalniki (letna stopnja rasti cen nepremičnin, letna stopnja rasti kreditov domačemu zasebnemu nefinančnemu sektorju, razmerje med krediti in depoziti zasebnega nebančnega sektorja, donos na kapital in razmerje med krediti in bruto poslovnim presežkom). Proticiklični kapitalski blažilnik je v veljavi od januarja 2016.

Sektorske kapitalske zahteve

Sektorske kapitalske zahteve predstavljajo orodje, ki se uporabi, če mikrobonitetne zahteve sistemskega tveganja ne zajamejo v zadostni meri. Usmerjene so v določen sektor ali razred finančnega premoženja, vendar pa jih trenutni pravni okvir večinoma omejuje na sektor nepremičnin (z izjemo ukrepov v okviru drugega stebra in 458. člena CRR). Skladno s 124. členom CRR lahko za izpostavljenosti, zavarovane s hipotekami na nepremičnine, ob upoštevanju finančne stabilnosti pristojni organi določijo višjo utež tveganja ali strožja merila glede obravnave izpostavljenosti kot v celoti in popolnoma zavarovane. Skladno s 164. členom CRR lahko pristojni organi s ciljem zagotavljanja finančne stabilnosti za izpostavljenosti, zavarovane z nepremičninami, ki stojijo na njihovem ozemlju, določijo višje minimalne vrednosti z izpostavljenostmi tehtanega povprečja izgube ob neplačilu (LGD). V okviru drugega stebra (Poglavje 6.6 ZBan-2) lahko pristojni organ od bank s podobnim profilom tveganja zahteva uporabo višjih uteži tveganja oziroma višje minimalne vrednosti LGD. Nadalje daje 458. člen CRR možnost določitve višjih uteži tveganja ob pojavu nepremičninskih balonov. Med sektorske ukrepe je mogoče šteti tudi nekatere v nadaljevanju predstavljene instrumente (LTV, LTI, DSTI). S povečanjem kapitalskih zahtev za določen sektor se spremenijo relativne cene/stroški, s čimer se zmanjša rast posojanja ciljnemu sektorju. Poleg tega ukrep banke spodbudi k zmanjšanju izpostavljenosti določenemu sektorju. Kopičenje tveganja je mogoče identificirati na podlagi podatkov o kreditih po sektorjih (npr. sektorska vrzel v razmerju med krediti in BDP, obseg hipotek, cene nepremičnin).

Makrobonitetni količnik finančnega vzvoda

Količnik finančnega vzvoda je opredeljen kot razmerje med lastniškim kapitalom banke in skupno (tveganju neprilagojeno) aktivo (429. člen CRR). Za potrebe makrobonitetne politike se lahko količnik uporabi kot dodaten statičen ali dinamičen instrument. Prednost instrumenta je njegova preprostost in preglednost. Njegova uporaba lahko temelji le na nacionalnem pravu. Transmisijski mehanizem je podoben kot pri tveganju prilagojenih kapitalskih zahtevah. Z uvedbo instrumenta se cena kreditiranja poveča, količina odobrenih kreditov pa upade. Količnik finančnega vzvoda lahko po drugi strani predstavlja tudi enega od kazalnikov sistemskega tveganja.

Zahtevano razmerje med posojilom in vrednostjo zavarovanja (LTV) in zahtevano razmerje med stroškom servisiranja dolga in dohodkom (DSTI) ter zahtevano razmerje med posojilom in dohodkom (LTI).

Zahtevano razmerje med posojilom in vrednostjo zavarovanja predstavlja najvišjo vrednost posojila glede na zastavljeno premoženje (npr. stanovanjsko nepremičnino), medtem ko zahtevano razmerje med stroškom servisiranja dolga in dohodkom predstavlja najvišje stroške servisiranja dolga glede na razpoložljivi dohodek. Medtem, ko razmerje med posojilom in dohodkom predstavlja najvišjo vrednost posojila glede na razpoložljiv dohodek. Cilj ukrepov je zavreti kreditni cikel in povečati odpornost finančnih institucij. Strožje razmerje med posojilom in vrednostjo zavarovanja zmanjša amplitudo kreditnega cikla ter izboljša odpornost bančnega sistema, saj so morebitne izgube ob neplačilu manjše. Nižje razmerje med posojilom in dohodkom ter nižje razmerje med stroškom servisiranja dolga in dohodkom pa zmanjšata verjetnost neplačila. Po navadi se instrumenta uporabljata statično, vendar pa je mogoče tudi njegovo spreminjanje v času.. Najvišji priporočeni vrednosti razmerja LTV in DSTI sta bili opredeljeni z makrobonitetnim priporočilom septembra 2016.

Omejevanje dinamike zniževanja razmerja med krediti in vlogami nebančnega sektorja (GLTDF)

Z instrumentom so opredeljene minimalne zahteve za razmerja med letnimi spremembami stanja kreditov nebančnemu sektorju pred upoštevanjem oslabitev in letnimi spremembami stanja vlog nebančnega sektorja (angl. *gross loans to deposits flows*, GLTDF). Namen instrumenta je upočasniti dinamiko zniževanja razmerja med posojili in vlogami nebančnega sektorja (angl. *loan to deposit ratio*, LTD), prispevati k stabilizaciji strukture financiranja bančnega sistema ter zmanjšati sistemsko likvidnostno tveganje financiranja. Instrument je usmerjen v postopno zmanjševanje LTD, ki naj primarno temelji na rasti vlog nebančnega sektorja in ne na krčenju kreditiranja. Ukrep je bil uveden na podlagi nacionalne zakonodaje (v začetku ZBan-1, zdaj ZBan-2).

Makrobonitetne prilagoditve količnika likvidnosti (LCR-količnik likvidnostnega kritja)

CRR v 412. členu zahteva, da imajo institucije likvidna sredstva, katerih vsota vrednosti krije likvidnostne odlive, zmanjšane za likvidnostne prilive v stresnih pogojih. Tako institucije vzdržujejo zadostne ravni likvidnostnih blažilnikov za pokritje kratkih nenadnih odливov likvidnosti v zelo stresnih pogojih v obdobju trideset dni. Količnik bo uveden postopoma, v obdobju med letoma 2015 in 2018. Primarni vmesni cilj instrumenta je zmanjšati čezmerno neskladje v ročnostni strukturi sredstev in obveznosti ter tveganje pri financiranju.

Makrobonitetni ukrep je lahko uveljavljen v obliki dodatka ali drugih makrobonitetnih prilagoditev instrumenta. Ukrepi so lahko usmerjeni na specifične skupine bank ali celotni bančni sektor. Povečanje vrednosti količnika je smiselno v obdobjih, ki jih zaznamuje presežna likvidnosti (v razmerah nesorazmerno visokih vrednosti sredstev, ki se uporabljajo za zavarovanje, nizke volatilitnosti in nizkih razponov med obrestnimi merami). Zahtevana vrednost količnika se lahko povečuje postopoma ali v enem koraku. Banke te likvidnostne zahteve izpolnijo tako, da povečajo ročnost financiranja oziroma investirajo v likvidna sredstva. Za izognitev procikličnosti morajo imeti banke možnost, da v obdobjih likvidnostnih težav sprostijo vrednost količnika. Med sprožilci za spremembo vrednosti kazalnika bi lahko bili podatki o bilanci stanja bank in gospodarski kazalniki, medtem ko bi bilo med sprožilci za sprostitev omejitev mogoče uporabiti velike spremembe v obsegu in obrestnih merah na medbančnem trgu, uporabo in razpoložljivost zavarovanja itd. Nekateri kazalniki bi se lahko prekrivali s tistimi, ki so povezani s časovno spremenljivimi kapitalskimi instrumenti.

Pravna podlaga so ukrepi drugega stebra (za podobno tvegane institucije) in 458. člen CRR, sicer pa se lahko instrument uporabi na podlagi nacionalne zakonodaje.

Makrobonitetne omejitve virov financiranja (NSFR-količnik neto stabilnih virov financiranj)

Količnik neto stabilnih virov financiranja (razmerje med razpoložljivim in potrebnim zneskom stabilnega financiranja) določa spodnjo mejo zneska dolgoročnega financiranja, ki ga imajo banke kot protiutež manj likvidnim sredstvom. Njegova splošna opredelitevje dana v 413. členu CRR.

Podobno kot LCR je kazalnik za makrobonitetne namene mogoče uporabiti kot v času spremenljiv dodatek na minimalno opredeljeno vrednost količnika. Z zaostrovanjem in sproščanjem dovoljene neuskkljenosti med aktivno in pasivo v različnih delih finančnega cikla je mogoče prispevati k manjšanju amplitude kreditnega cikla.

Uporaba instrumenta je mogoča na podlagi nacionalne zakonodaje, na podlagi prava EU pa v okviru ukrepov drugega stebra in 458. člena CRR.

Dodatne likvidnostne zahteve

Pred dokončno uvedbo in harmonizacijo likvidnostnih instrumentov (LCR, NSFR) na ravni Unije imajo države članice možnost, da uporabijo nacionalne likvidnostne zahteve za omejevanje systemskega likvidnostnega tveganja, kot so količniki likvidnosti, definirani v okviru nacionalne zakonodaje, oziroma uporaba instrumenta v okviru drugega stebra (poglavje 6.6 ZBan-2).

Makrobonitetna netehtana omejitev manj stabilnih virov financiranja (LTD-razmerje med posojili in vlogami)

Makrobonitetna netehtana omejitev manj stabilnih virov financiranja je definirana kot maksimalno zahtevano razmerje med posojili in vlogami. V imenovalcu je poleg vlog mogoče vključiti tudi druge stabilne vire financiranja, medtem ko se definicija števca lahko razširi na druga nelikvidna sredstva, ki imajo podobne lastnosti kot posojila. Maksimalno vrednost kazalnika je mogoče v času spreminjati, podobno kot v primeru NSFR. V tem primeru je ukrep primeren tudi za obvladovanje cikličnih tveganj. Ukrep je prepuščen nacionalni diskreciji, za skupino institucij s podobnim profilom tveganja pa ga je mogoče uporabiti tudi v okviru drugega stebra (poglavje 6.6 ZBan-2). Cilj ukrepa je preprečiti pretirano opiranje na kratkoročne grosistične vire, ki po drugi strani prispevajo k čezmerni rasti posojil in finančnega vzvoda. Prispeva lahko tudi k izboljšanju likvidnostnega položaja bank.

Omejitev velikih izpostavljenosti

CRR opredeljuje veliko izpostavljenost kot izpostavljenost do osebe ali skupine povezanih oseb, če je njena vrednost enaka ali večja od 10% lastnih sredstev (392. člen). Kreditne institucije in investicijske družbe ne smejo sprejeti izpostavljenosti do katere koli osebe ali skupine povezanih oseb, ki bi presežala 25% njihovih lastnih sredstev (kapitala) (395. člen).

CRR predvideva diskrecijsko pravico držav članic pri obravnavi nekaterih vrst izpostavljenosti (npr. do systemsko pomembnih sektorjev), ki veljajo za posebej tvegane, kar bi lahko ustvarilo pogoje za makrobonitetno posredovanje. Omejitve velikih izpostavljenosti lahko ublažijo tveganje koncentracije ter zmanjšajo tveganje nasprotne stranke in možnost okužbe (tudi na bančni sistem v senci). Zmanjšujejo tudi občutljivost finančnih institucij za splošne ali sektorske šoke. Mikrobonitetne ukrepe je za doseganje makrobonitetnih ciljev mogoče zaostri na podlagi drugega stebra ali 458. člena CRR. Banka Slovenije mikrobonitetni ukrep že uporablja na podlagi ZBan-2.

Omejevanje depozitnih obrestnih mer

Omejevanje depozitnih obrestnih mer je smiselno v razmerah povečanega tekmovanja bank za vloge nebančnega sektorja z dvigovanjem depozitnih obrestnih mer, ki ne vodi v večanje obsega depozitov, ampak le v prehajanje vlog med bankami in zviševanje stroškov njihovega financiranja. Ukrep lahko

priporome k nižanju obrestnih mer in nižanju njihove razpršenosti med različnimi razredi ročnosti. Banka Slovenije je na podlagi nacionalne zakonodaje ta ukrep uvedla marca 2012.

Kapitalski blažilnik za sistemsko pomembne finančne institucije (DSPB oziroma DSPI)

Za sistemsko pomembne finančne institucije (institucije, ki zaradi svoje velikosti, kompleksnosti, čezmejnega poslovanja in povezanosti s finančnim sistemom ne morejo propasti brez resnih posledic za finančni sistem in gospodarstvo) je od januarja 2016 mogoče uvesti obvezne dodatne kapitalske blažilnike (tako imenovani blažilnik za druge sistemsko pomembne banke oziroma institucije - DSPB ali DSPI), katerih vrednost se bo lahko gibala med 0% in 2% (poglavje 7.2.3 ZBan-2).

Cilj dodatka je povečati sposobnost pokritja izgub. S tem se zmanjšajo verjetnost stresnih dogodkov in tudi posledice, ki jih ti lahko povzročijo. Blažilnik bi lahko korigiral tudi implicitne finančne ugodnosti, ki jih zaradi implicitnega državnega jamstva uživajo sistemsko pomembne finančne institucije. S tem se ohranijo enaki pogoji poslovanja za majhne in srednje velike banke, hkrati pa so sistemsko pomembne banke boljše pripravljene na šoke. Zaradi tega kapitalskega dodatka se dejavnosti lahko preselijo v sektor bančništva v senci, poleg tega pa status sistemsko pomembne finančne institucije postane ekspliciten, s čimer se aktivira implicitna finančna subvencija in izkrivlja konkurenca.

Blažilnik sistemskega tveganja

Skladno s poglavjem 7.2.4 ZBan-2 je blažilnik sistemskih tveganj, v obliki navadnega lastniškega temeljnega kapitala za finančni sektor, eno ali več institucij, mogoče uvesti zato, da bi preprečili in zmanjšali dolgoročna neciklična (strukturna) sistemsko ali makrobonitetna tveganja, ki jih CRR ne zajema. Gre za tveganje nastanka motenj v finančnem sistemu, ki bi utegnile imeti resne negativne posledice za finančni sistem in realno gospodarstvo države. Tveganje lahko nastane zaradi sprememb v zakonodaji ali računovodskih standardih, cikličnega prelitja iz realnega gospodarstva, (pre)velikega finančnega sistema glede na BDP ali zaradi finančnih inovacij, s katerimi se poveča kompleksnost sistema. Na intenzivnost pojava teh tveganj največkrat vplivajo trije dejavniki: izpostavljenost finančnega sistema istemu sektorju, strankam, tipu naložb, gospodarskemu območju ali valuti in financiranje z istim tipom virov, tesna povezanost finančnih institucij, ki vpliva na hiter prenos morebitnih motenj, ter visoka koncentracija finančnega sektorja. Posledice pojava motenj so tem večje, čim večji je pomen finančnega sektorja za realno gospodarstvo. Sistemski blažilnik poveča odpornost finančnega sistema tako, da poveča sposobnost pokritja izgub, omeji raven zadolženosti in zmanjša tveganja, ki jih prevzame bančni oziroma finančni sistem. Večji del posledic udejanjenja negativnih scenarijev prenaša na delničarje in povečuje solventnost, s čimer se zmanjšuje verjetnost uresničitve strukturnega tveganja. Možni negativni učinki strukturnega blažilnika so izguba enakih pogojev poslovanja na čezmejni ravni, zmanjšanje prostovoljnega kapitala bank in uhajanje v bančni sistem v senci.

Povečano razkritje

Institucije so lahko prisiljene v pogostejše oziroma natančnejše razkritje podatkov. Za razkritje so lahko predvideni posebni obrazci. Gre za dopolnilen ukrep, ki lajša nadzor javnosti nad poslovanjem finančnih institucij in s tem krepi odpornost finančnega sistema. Ukrep je mogoče uvesti na podlagi nacionalne zakonodaje oziroma 458. člena CRR.